Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

18 декември 2025 година*

„Преюдициално запитване — Конкуренция — Член 102 ДФЕС — Злоупотреба с господстващо положение — Пазар на търговия на едро с горива в България — Свиване на маржовете на конкурентите или „ценова преса“ — Определяне на продуктовия пазар — Вертикално разделен пазар — Отчитане на акцизния режим“

По дело C-260/24

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Административен съд София-област (България) с акт от 15 април 2024 г., постъпил в Съда на 15 април 2024 г., в рамките на производство по дело

„Лукойл България“ ЕООД

срещу

Комисия за защита на конкуренцията,

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: C. Lycourgos, председател на състава, O. Spineanu-Matei (докладчик), S. Rodin, S. Gervasoni и N. Fenger, съдии,

генерален адвокат: L. Medina,

секретар: P. Стефанова-Камишева, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 10 април 2025 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за „Лукойл България“ ЕООД, от Юл. Пекунов, Ал. Величков, адвокати, А. Пекунова, юрисконсулт, и A. Robertson, KC

– за Комисията за защита на конкуренцията, от М. Горанова, Н. Минчева и Юл. Ненкова,

– за българското правителство, от Цв. Митова, Р. Стоянов и Т. Цингилева, в качеството на представители,

* Език на производството: български.

– за Европейската комисия, от V. Hitrovs, Ек. Русева и I. Söderlund, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 102 ДФЕС.

2 Запитването е отправено в рамките на спор между „Лукойл България“ ЕООД (наричано по-нататък „Лукойл България“) и Комисията за защита на конкуренцията (България) (наричана по-нататък „българският орган по конкуренция“) относно валидността на Решение № 184 от 16 февруари 2023 г. (наричано по-нататък „решението на българския орган по конкуренция“), с което последният установява, че това дружество е извършило злоупотреба с господстващо положение.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Член 102 ДФЕС гласи:

„Забранена като несъвместима с вътрешния пазар е всяка злоупотреба от страна на едно или повече предприятия с господстващо положение в рамките на вътрешния пазар или в съществена част от него, доколкото тя може да повлияе върху търговията между държавите членки.

Такава злоупотреба в частност може да се изразява в:

а) пряко или косвено налагане на нелоялни покупни или продажни цени или на други несправедливи условия за търговия;

б) ограничаване на производството, пазарите или технологичното развитие във вреда на потребителите;

в) прилагане на различни условия по отношение на еквивалентни сделки с други търговски партньори, като по този начин ги поставя в сравнително по-неблагоприятно положение;

г) поставяне на сключването на договори в зависимост от приемането на допълнителни задължения от другите страни, които по своя характер или в съответствие с търговската практика нямат връзка с предмета на тези договори“.

Българското право

4 Член 21 от Закона за защита на конкуренцията (ДВ, бр. 102 от 28 ноември 2008 г., наричан по-нататък „ЗЗК“) гласи:

„Забранено е поведението на предприятия с монополно или господстващо положение, както и на две или повече предприятия със съвместно господстващо положение, което може да предотврати, ограничи или наруши конкуренцията и да засегне интересите на потребителите, като:

1. пряко или косвено налагане на цени за покупка или продажба или други нелоялни търговски условия;

2. ограничаване на производството, търговията и техническото развитие във вреда на потребителите;

3. прилагане на различни условия за един и същ вид договори по отношение на определени партньори, при което те се поставят в неравноправно положение като конкуренти;

4. поставяне сключването на договори в зависимост от поемането от другата страна на допълнителни задължения или сключване на допълнителни договори, които по своя характер или съгласно обичайната търговска практика не са свързани с предмета на основния договор или с неговото изпълнение;

5. необоснован отказ да се достави стока или да се предостави услуга на реален или потенциален клиент, за да се възпрепятства осъществяваната от него стопанска дейност“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

5 От акта за преюдициално запитване следва, че в България дейността на икономическата група Лукойл (наричана по-нататък „групата Лукойл“) включва производство, търговия на едро и разпространение на дребно на петролни продукти, като така обхваща цялата верига за създаване на стойност в сектора на реализацията на тези продукти. В рамките на тази група е „Лукойл Нефтохим Бургас“ АД, което разполага с единствената рафинерия за суров петрол в България и е най-големият производител на автомобилни горива, реализирани в тази държава членка. „Лукойл България“ осъществява дейност на пазара за търговия на едро с автомобилни горива, а именно автомобилен бензин и дизел (наричан по-нататък „пазарът на горива на едро“), и оперира една от най-големите национални вериги бензиностанции.

6 Съгласно решението на българския орган по конкуренция групата Лукойл разполага с уникална за България логистична, складова и транспортна инфраструктура, която ѝ създава изключително конкурентно предимство на пазара на горива на едро, на който има господстващо положение.

7 С това решение посоченият орган приема, че „Лукойл България“ е приложило ценова практика на този пазар, в съответствие с която това дружество прилага за горивата, които подлежат на облагане с акциз (пазар надолу по веригата), по-ниски продажни цени от тези,

които прилага за горивата под режим отложено плащане на акциз (пазар нагоре по веригата). Тази ценова практика, изразяваща се в свиване на маржовете, представлявала злоупотреба с господстващо положение в противоречие с член 21 от ЗЗК.

8 В рамките на подадената от него жалба срещу това решение пред Административен съд София-област (България), който е запитващата юрисдикция, „Лукойл България“ по-специално изтъква, че посоченият орган е определил неправилно съответния пазар.

9 На първо място, „Лукойл България“ счита, от една страна, че съответният пазар е трябвало да включва втечнения нефтен газ (LPG) и метана, тъй като тези два продукта са заместители на бензина и дизела. Изключването им щяло да доведе до надценяване на пазарната мощ на „Лукойл България“. Българският орган по конкуренция отхвърля този довод с мотива, че LPG и метанът са само непълни заместители на бензина и дизела.

10 От друга страна, „Лукойл България“ поддържа, че тъй като бензинът и дизелът не са заместими продукти нито от гледна точка на търсенето, нито от гледна точка на предлагането, те не спадат към един и същ пазар. Българският орган по конкуренция счита от своя страна, че макар от гледна точка на крайния потребител бензинът и дизелът да не са заместими, за сметка на това търговията с тези два вида горива от едни и същи доставчици и ценообразуването по отношение на тях на пазара на горива на едро се извършват при едни и същи условия.

11 Запитващата юрисдикция счита, че при това положение следва да се определи дали за целите на прилагането на член 102 ДФЕС национален орган по конкуренция може да включи в един и същ продуктов пазар горива, които не са заместими. Според тази юрисдикция, ако това е така, решението на българския орган по конкуренция би могло да постави дизела и бензина в един и същ пазар. В подобен случай обаче отказът на българския орган по конкуренция да включи LPG в същия пазар би бил лишен от разумна обосновка, тъй като бензинът е непълен заместител на LPG.

12 На второ място, „Лукойл България“ счита, че българският орган по конкуренция неправилно е приел, че пазарът на едро на горива може да бъде разделен вертикално на два подпазара, а именно — нагоре по веригата — този на горивата, продавани под режим отложено плащане на акциз, и — надолу по веригата — този на горивата, предназначени за крайно потребление след плащането на акциз.

13 „Лукойл България“ изтъква по-специално, че българският орган по конкуренция е потвърдил, че това дружество притежава сравнително висок пазарен дял на пазара на горива на едро, съставляващ между 40 и 60 %, и притежава господстващо положение на този пазар, както и на подпазара на горивата, продавани под режим отложено плащане на акциз. Решението на българския орган по конкуренция обаче не съдържало никаква оценка на пазарните дялове на посоченото дружество на двата отграничени в това решение подпазара и не посочвало операторите, представени на всеки от тези подпазари. „Лукойл България“ счита, че правото на Съюза не допуска орган по конкуренция да установи, че дадено предприятие има господстващо положение, без да посочи изрично какви са пазарните му дялове, твърдение, което българският орган по конкуренция оспорва.

14 Поради това запитващата юрисдикция иска да се установи дали, за да констатира нарушение като това, което се предполага, че е извършило „Лукойл България“, българският орган по конкуренция е бил длъжен да разгледа всички съществени характеристики на двата съответни пазара, като определи за всеки от тях пазарните дялове, обема на пазара и участниците на пазара.

15 При това положение Административен съд София-област решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли член 102 ДФЕС, както и принципите [на зачитане н]а правото на защита, [на] правната сигурност и [на] защитата на оправданите правни очаквания, включително [на] презумпцията за невиновност, да се тълкуват в смисъл, че при нарушението [ценова преса] съответните пазари (пазарите, на които се върши нарушението) са два вертикално разположени пазара —- горен пазар (upstream market) и долен пазар (downstream market), съответно именно по отношение на тези два съответни пазара антимонополният орган дължи при предявяване на обвинението и при постановяване на финалния акт да формулира фактически твърдения относно обем на съответните пазари, участници на съответните пазари и пазарни дялове на участниците на тези пазари, включително [относно] пазарните дялове на предприятието, за което твърди, че господства на съответните пазари?

2) Следва ли член 102 ДФЕС, тълкуван във връзка с принципите [на зачитане н]а правото на защита, [на] правната сигурност и [на] защитата на оправданите правни очаквания, включително [на] презумпцията за невиновност, да се тълкува в смисъл, че не допуска в производство по чл. 102 ДФЕС включване в един и същ национален продуктов пазар на стоки, които не са взаимозаменяеми както от гледна точка на търсенето, така и от гледна точка на предлагането, както е сторил[българският орган по конкуренция] в рамките на [главното] производство, като е включил[…] в един продуктов пазар на моторните горива дизелово гориво и бензин А-95Н?

3) Ако е допустимо включването в един национален продуктов пазар на моторни горива, които не са взаимозаменяеми от гледна точка на търсенето и предлагането, допустимо ли е в продуктовия пазар на моторни горива да не е включено третото основно моторно гориво на националния пазар[, а именно LPG], който има пазарен дял на националния пазар, равен на пазарния дял на бензина?“.

По допустимостта на преюдициалното запитване

16 Българският орган по конкуренция и българското правителство оспорват допустимостта на преюдициалното запитване. Тези заинтересовани страни по същество изтъкват три довода в това отношение.

17 Първо, решението на българския орган по конкуренция се основавало изключително на прилагането на българското право и член 102 ДФЕС не бил приложим, тъй като твърдяната злоупотреба с господстващо положение не засягала търговията между държавите членки. Второ, запитващата юрисдикция не определила фактите и правната уредба, в която се вписват преюдициалните въпроси, нито разяснила фактическите хипотези, на които се основават тези въпроси, елементи, които са необходими, за да поиска тълкуване на правото на Съюза, което да ѝ е полезно. В действителност тази

юрисдикция само възпроизвеждала доводите на страните по спора в главното производство. Трето, според българския орган по конкуренция настоящото преюдициално запитване на практика означавало на Съда да се прехвърлят правомощията на запитващата юрисдикция да се произнесе по въпроса за определянето на съответния пазар, който е от съществено значение за решаването на посочения спор.

18 Съгласно постоянната съдебна практика в рамките на производството, въведено с член 267 ДФЕС, само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите, които поставя на Съда. Следователно, щом като отправените въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (решения от 21 април 1988 г., Pardini, 338/85, EU:C:1988:194, т. 8, и от 22 октомври 2024 г., Kolin Inşaat Turizm Sanayi ve Ticaret, C-652/22, EU:C:2024:910, т. 36 и цитираната съдебна практика).

19 От това следва, че въпросите, които се отнасят до правото на Съюза, се ползват с презумпция за релевантност. Съдът може да откаже да се произнесе по отправеното от национална юрисдикция преюдициално запитване само ако е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на правото на Съюза няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още когато Съдът не разполага с необходимите данни от фактическа и правна страна, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси (решение от 9 септември 2021 г., GE Auto Service Leasing, C-294/20, EU:C:2021:723, т. 40 и цитираната съдебна практика).

20 В случая, що се отнася до първия довод, посочен в точка 17 от настоящото решение, не е съвсем очевидно, че исканото тълкуване на член 102 ДФЕС няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора в главното производство.

21 От една страна, от акта за преюдициално запитване е видно, че според запитващата юрисдикция този член 102 е приложим в главното производство. Освен това посоченият член 102 трябва да се прилага служебно от всяка национална юрисдикция (решение от 13 юли 2006 г., Manfredi и др., C-295/04—C-298/04, EU:C:2006:461, т. 31).

22 От друга страна, според съдържанието на решението на българския орган по конкуренция, както следва от акта за преюдициално запитване, „Лукойл България“ извършва дейност на цялата територия на Република България и разглежданата в главното производство ценова практика се прилага на национално равнище. Тази констатация, която запитващата юрисдикция следва да провери, сама по себе си е достатъчна, за да се приеме, че тази практика може да засегне търговията между държавите членки по смисъла на членове 101 и 102 ДФЕС (вж. в този смисъл решение от 5 декември 2006 г., Cipolla и др., C-94/04 и C-202/04, EU:C:2006:758, т. 45 и цитираната съдебна практика). Когато обаче национален орган по конкуренция прилага разпоредбите на националното право, с които се забранява злоупотребата с господстващо положение, към действия на предприятие, които могат да засегнат търговията между държавите членки по смисъла на член 102 ДФЕС, член 3, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1/2003 на Съвета от 16 декември 2002 година относно изпълнението на правилата за конкуренция, предвидени в членове [101] и [102 ДФЕС] (ОВ L 1, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 8, том 1, стр. 167), го

задължава да приложи успоредно и член 102 ДФЕС (вж. в този смисъл решение от 3 април 2019 г., Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie, C-617/17, EU:C:2019:283, т. 26 и цитираната съдебна практика).

23 Що се отнася до втория довод, посочен в точка 17 от настоящото решение, следва да се припомни, че съгласно член 94, буква в) от Процедурния правилник на Съда преюдициалното запитване трябва да излага причините, поради които запитващата юрисдикция има въпроси относно тълкуването или валидността на някои разпоредби на правото на Съюза, както и установената от нея връзка между тези разпоредби и националното законодателство, приложимо в главното производство.

24 В случая от точки 11 и 14 от настоящото решение следва, че запитващата юрисдикция по същество е изложила причините, поради които е сезирала Съда с преюдициално запитване. Освен това от становищата на страните в главното производство, на българското правителство и на Европейската комисия следва, че те по същество са имали възможност да вземат изчерпателно и полезно отношение по поставените въпроси.

25 При все това нито едно от съображенията на акта за преюдициално запитване не позволява да се установят причините, поради които запитващата юрисдикция си задава въпроси относно принципите на зачитане на правото на защита, на правна сигурност и на защита на оправданите правни очаквания, включително на презумпцията за невиновност. Следователно в това отношение първият и вторият преюдициален въпрос са недопустими.

26 Що се отнася до третия довод, посочен в точка 17 от настоящото решение, следва да се отбележи, че поставените въпроси се отнасят до тълкуването на член 102 ДФЕС, без от Съда да се иска да приложи този член 102 в главното производство. В това отношение следва да се припомни, че предвиденото в член 267 ДФЕС преюдициално производство създава тясно сътрудничество между националните юрисдикции и Съда, основано на разпределение на функциите помежду им, и съставлява способ, посредством който Съдът предоставя насоките за тълкуване на правото на Съюза, необходими на националните юрисдикции за решаване на споровете, с които са сезирани, без да оправомощава Съда да прилага нормите на правото на Съюза към определен случай (вж. в този смисъл решения от 23 ноември 2021 г., IS (Незаконосъобразност на определението за преюдициално запитване), C-564/19, EU:C:2021:949, т. 59 и цитираната съдебна практика, от 8 декември 2022 г., ХЯ и др. (Невъзможност да се разпитат свидетелите на обвинението), C-348/21, EU:C:2022:965, т. 49, и от 9 април 2024 г., Profi Credit Polska (Ново разглеждане на дело, приключило с влязъл в сила съдебен акт), C-582/21, EU:C:2024:282, т. 50—55 и цитираната съдебна практика).

27 При тези условия преюдициалното запитване е допустимо в частта си относно тълкуването на член 102 ДФЕС.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

28 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 102 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че за да констатира наличието на злоупотреба със свиване на маржовете, извършена от вертикално интегрирано

предприятие, органът по конкуренция трябва да установи както за съответния пазар нагоре по веригата, така и за съответния пазар надолу по веригата, обемите на тези пазари и дяловете от посочените пазари, притежавани от това предприятие, както и от неговите конкуренти.

29 В случая, видно от преписката, с която разполага Съдът, българският орган по конкуренция е установил, че свиването на маржовете, в което е упрекнато „Лукойл България“, се осъществява в рамките на пазара на горива на едро между два подпазара, като подпазарът нагоре по веригата е пазарът на едро на горива, поставени под режим отложено плащане на акциз, а подпазарът надолу по веригата е пазарът на едро на горива след плащане на акциз. Според този орган свиването на маржовете произтича от факта, че „Лукойл България“ продава гориво на едро на пазара надолу по веригата, тоест след плащане на акциз, на цена, по-ниска от цената, на която продава горивото, поставено под режим отложено плащане на акциз, на пазара нагоре по веригата.

30 На първо място, следва да се припомни, че злоупотребата със свиване на маржовете се състои в ценова практика, която, при липсата на каквато и да било обективна обосновка, има несправедлив характер, поради това че действително свива маржовете на конкурентните предприятия и поради това може да породи отстраняващ ефект за конкурентите с поне същата ефективност като тази на предприятието с господстващо положение (вж. в този смисъл решение от 17 февруари 2011 г., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, т. 30 и 31).

31 Съгласно практиката на Съда свиването на маржовете представлява самостоятелна злоупотреба, тъй като несправедливият характер по смисъла на член 102 ДФЕС на подобна ценова практика е свързан със самото наличие на това свиване, а не с точната разлика в цените, поради което изобщо не е необходимо да се установява, че цените на едро на продукта на пазара нагоре по веригата или цените на дребно на пазара надолу по веригата представляват сами по себе си злоупотреба, тъй като в зависимост от случая са прекомерни или хищнически (вж. в този смисъл решение от 17 февруари 2011 г., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, т. 34 и цитираната съдебна практика).

32 За да се определи дали дадено предприятие с господстващо положение злоупотребява с него, като прилага такива ценови практики, е необходимо да се преценят обстоятелствата в тяхната съвкупност и да се провери дали тази практика има за цел да отнеме или да ограничи възможността за избор на купувача, що се отнася до източниците му за снабдяване, да препречва достъпа на конкурентите до пазара, да прилага различни условия по отношение на еквивалентни сделки с други търговски партньори или да укрепва господстващото положение, нарушавайки конкуренцията (вж. в този смисъл решение от 17 февруари 2011 г., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, т. 28 и цитираната съдебна практика).

33 Такива обстоятелства могат да съществуват, когато вертикално интегрирано предприятие с господстващо положение на пазар нагоре по веригата се опитва да възпрепятства нормалната конкуренция на съседен пазар, намиращ се надолу по веригата спрямо пазара, на който има господстващо положение, тъй като подобно поведение може да има за последица да отстрани конкурентите, които са поне толкова ефективни на този съседен пазар, а именно пазара надолу по веригата, чрез свиването на маржовете им. Такова поведение всъщност може, по-конкретно поради тесните връзки между съответните

пазари, да има за последица отслабване на конкуренцията на пазара надолу по веригата (вж. в този смисъл решение от 17 февруари 2011 г., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, т. 87 и 91).

34 Следователно запитващата юрисдикция трябва да вземе предвид всички специфични обстоятелства в главното производство, за да прецени дали двата пазара, установени от българския орган по конкуренция, представляват отделни пазари, между които има тесни връзки.

35 На второ място, ако запитващата юрисдикция приеме, че двата пазара, установени от българския орган по конкуренция, представляват два отделни, но тясно свързани пазара, тази юрисдикция ще трябва и да провери, преди да установи нарушение на член 102 ДФЕС, дали вертикално интегрираното предприятие има господстващо положение на пазара нагоре по веригата (вж. в този смисъл решение от 17 февруари 2011 г., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, т. 85—89).

36 Впрочем такъв е случаят, когато това предприятие притежава икономическа мощ, която му позволява да препятства поддържането на ефективна конкуренция на този пазар нагоре по веригата, като му дава възможност в значителна степен да действа независимо спрямо своите конкуренти, своите клиенти и накрая спрямо потребителите (решение от 17 февруари 2011 г., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, т. 23 и цитираната съдебна практика).

37 Освен това съществуването на господстващо положение като цяло произтича от кумулативното наличие на няколко фактора, които, взети поотделно, не са непременно определящи (решение от 14 февруари 1978 г., United Brands и United Brands Continentaal/Комисия, 27/76, EU:C:1978:22, т. 66).

38 В това отношение Съдът е постановил, че макар да е възможно значението на пазарните дялове да е различно на различните пазари, продължителното притежаване на извънредно висок пазарен дял е доказателство за наличието на господстващо положение, освен в някои изключителни случаи, и че пазарните дялове над 50 % са извънредно високи (вж. в това отношение решения от 13 февруари 1979 г., Hoffmann-La Roche/Комисия, 85/76, EU:C:1979:36, т. 41, и от 6 декември 2012 г., AstraZeneca/Комисия, C-457/10 P, EU:C:2012:770, т. 176).

39 При това положение, макар за да се прецени наличието на господстващо положение на даден пазар, продължителното притежаване на голям пазарен дял да е от особено значение, това не променя факта, че господстващо положение може да се установи и като се вземат предвид други характеристики на съответния пазар, като наличието на значителни пречки за навлизане или на съществена инфраструктура, които позволяват да се прецени дали посоченото предприятие действа на този пазар в значителна степен независимо спрямо своите конкуренти, клиентите и потребителите.

40 В това отношение в случая от акта за преюдициално запитване е видно, че „Лукойл България“ извършва дейност по цялата производствена верига на горива до крайната им продажба и притежава единствената рафинерия в страната, както и уникална логистична, складова и транспортна инфраструктура в страната.

41 На трето място, от практиката на Съда следва, че характерът на злоупотреба на ценова практика, въведена от вертикално интегрирано предприятие с господстващо положение на пазара нагоре по веригата и водеща до свиване на маржовете на конкурентите на това предприятие на пазара надолу по веригата, не зависи от съществуването на господстващо положение на това предприятие на последния пазар (вж. в този смисъл решение от 17 февруари 2011 г., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, т. 89).

42 При това положение, както отбелязва Комисията, не е изключено данните за този пазар надолу по веригата да трябва да се вземат предвид, за да се провери дали тази ценова практика противоречи на член 102 ДФЕС.

43 Всъщност, за да установи злоупотреба с господстващо положение, състояща се в свиване на маржовете, органът по конкуренция е длъжен да докаже, че разликата между цените на съответните стоки или услуги на пазара нагоре по веригата и цените на пазара надолу по веригата е или отрицателна, или недостатъчна за покриване на специфичните разходи, които предприятието с господстващо положение трябва да прави за доставка на своите стоки или услуги на пазара надолу по веригата, така че тази разлика не позволява на също толкова ефективен конкурент като това предприятие да се конкурира с него за доставката на посочените стоки или услуги на пазара надолу по веригата. Съдът е приел също, че за да се прецени законността на прилаганата от предприятие с господстващо положение ценова политика, по принцип следва да се изхожда от ценови критерии, основани на разходи, направени от самото предприятие с господстващо положение, както и от неговата стратегия (вж. в този смисъл решение от 25 март 2021 г., Slovak Telekom/Комисия, C-165/19 P, EU:C:2021:239, т. 73 и 74 и цитираната съдебна практика).

44 Така, за да се определи дали разликата между цените на предприятие с господстващо положение на пазара нагоре по веригата и цените, прилагани от това предприятие на пазара надолу по веригата, може да има на последния пазар отстраняващ ефект за неговите конкуренти, които са с поне същата ефективност като него, следва да се определи дали посоченото предприятие е достатъчно ефективно, за да предлага услуги на пазара надолу по веригата не на загуба, ако е трябвало предварително да заплаща собствените си цени на пазара нагоре по веригата, което по принцип предполага да се вземат предвид цените и разходите на предприятието с господстващо положение на пазара надолу по веригата, или, когато не е възможно да се посочат тези цени и разходи, да се вземат предвид цените и разходите на конкурентите на същия пазар (вж. в този смисъл решение от 17 февруари 2011 г., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, т. 41—46).

45 Накрая, следва също да се подчертае, че е допустимо съответното предприятие да докаже, че ценовата му практика, макар и с отстраняващ ефект на пазара надолу по веригата, остава икономически обоснована, което предполага да докаже въз основа на съвкупността от обстоятелства по конкретния случай, че този неблагоприятен за конкуренцията отстраняващ ефект може да бъде неутрализиран, дори преодолян, чрез предимства, свързани с ефективността, от които се ползват и потребителите на този пазар (вж. в този смисъл решение от 17 февруари 2011 г., TeliaSonera Sverige, C-52/09, EU:C:2011:83, т. 75 и 76).

46 Ето защо на първия преюдициален въпрос следва да се отговори, че член 102 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че за да констатира наличието на злоупотреба със свиване на маржовете, извършена от вертикално интегрирано предприятие, органът по конкуренция трябва да установи, от една страна, съществуването на господстващо положение на това

предприятие на пазара нагоре по веригата, като вземе предвид притежаваните от посоченото предприятие дялове от този пазар или други релевантни характеристики на посочения пазар, които позволяват да се приеме, че същото предприятие разполага с икономическа мощ, която му позволява да действа в значителна степен независимо от своите конкуренти, от своите клиенти и от потребителите, както и от друга страна, съществуването — на пазара надолу по веригата, свързан с пазара нагоре по веригата — на цена, прилагана от вертикално интегрираното предприятие, която може да има отстраняващ ефект за неговите конкуренти с поне същата ефективност като него, с оглед на характеристиките на този пазар надолу по веригата.

По втория и третия въпрос

47 С втория и третия си въпрос, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 102 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че продукти, които не са заместими от гледна точка на търсенето и предлагането, като бензина и дизела, могат да бъдат включени в определянето на съответния продуктов пазар, докато продукт като LPG, който е заместим от гледна точка на търсенето и предлагането с поне едно от тези две горива, е изключен от него.

48 От практиката на Съда следва, че определянето на съответния пазар при прилагането на член 102 ДФЕС е от съществено значение, тъй като възможностите за конкуренция могат да се преценяват само в зависимост от характеристиките на съответните продукти, и по принцип съставлява предварително условие, за да се прецени дали съответното предприятие евентуално е в господстващо положение (вж. в този смисъл решение от 21 февруари 1973 г., Europemballage и Continental Can/Комисия, 6/72, EU:C:1973:22, т. 32). Целта на това определяне е да очертае периметъра, в който трябва да бъде преценен въпросът дали това предприятие може в значителна степен да действа независимо от своите конкуренти, от своите клиенти и от потребителите (вж. в този смисъл решения от 9 ноември 1983 г., Nederlandsche Banden-Industrie-Michelin/Комисия, 322/81, EU:C:1983:313, т. 37, и от 30 януари 2020 г., Generics (UK) и др., C-307/18, EU:C:2020:52, т. 127).

49 Определянето на съответния пазар предполага да се определят, на първо място, продуктовият пазар, и впоследствие, на второ място, географският пазар (решения от 14 февруари 1978 г., United Brands и United Brands Continentaal/Комисия, 27/76, EU:C:1978:22, т. 10 и 11, и от 27 юни 2024 г., Комисия/Servier и др., C-176/19 P, EU:C:2024:549, т. 382).

50 Що се отнася до продуктовия пазар, съгласно практиката на Съда понятието „съответен пазар“ означава, че между спадащите към него стоки може да съществува действителна конкуренция, което предполага достатъчна степен на взаимозаменяемост или заместимост между всички стоки, които спадат към един и същ пазар, с оглед на еднаквата им употреба. Взаимозаменяемостта или заместимостта не се преценява само с оглед на обективните характеристики на съответните продукти. Следва също така да се вземат предвид условията на конкуренция и структурата на търсенето и предлагането на пазара (вж. в този смисъл решение от 27 юни 2024 г., Комисия/Servier и др., C-176/19 P, EU:C:2024:549, т. 383 и цитираната съдебна практика).

51 От тези съображения следва, че преценката на заместимостта на два продукта не се свежда до определяне дали тези продукти от функционална гледна точка са годни да задоволят една и съща нужда, а изисква освен това да се определи дали икономически тези продукти фактически са действително заместими. Икономическата заместимост между два продукта може да бъде установена, когато промени в относителните им цени водят до пренасочване на продажбите от единия към другия. В това отношение е важно да се подчертае, че от икономическа гледна точка заместимостта при търсенето е най-непосредственият и ефективен дисциплиниращ фактор по отношение на доставчиците на даден продукт. Преценката на тази заместимост може да се изразява в оценка на кръстосаната еластичност на търсенето спрямо цената, като се определи дали потребителите на даден продукт, подложен на леко, но постоянно ценово увеличение, ще се обърнат към заместващи продукти (вж. в този смисъл решение от 27 юни 2024 г., Комисия/Servier и др., C-176/19 P, EU:C:2024:549, т. 384).

52 Въпреки че преценката, позволяваща да се определи пазарът, на който трябва да се прецени наличието на господстващо положение, изисква да се направят фактически констатации относно условията на конкуренция и структурата на предлагането и търсенето на този пазар, което е от компетентността на запитващата юрисдикция, следва да се констатира, че не е изключено, въпреки липсата на заместимост от функционална гледна точка между три вида автомобилни горива като дизел, бензин и LPG, за търсенето от страна на крайните потребители, предвид специфичните условия на предлагането в България, да може да съществува достатъчна степен на заместимост между някои от тези горива на пазара на едро на горива под режим отложено плащане на акциз, което би довело до включването им в един и същ продуктов пазар.

53 Следователно запитващата юрисдикция следва да провери по-специално, от една страна, дали складирането на едро на бензин и на дизел трябва да се извършва в подобни или различни съоръжения, и от друга страна, дали LPG може да бъде складиран на едро в същите съоръжения като бензина и дизеловото гориво, или, напротив, изисква специални съоръжения.

54 Всъщност от акта за преюдициално запитване е видно, че при определянето на съответния пазар за целите на преценката за наличие на господстващо положение българският орган по конкуренция е взел предвид само бензина и дизела, но не и LPG, доколкото за търговците на едро условията на складиране на първите две горива са едни и същи, което им позволява да предлагат в зависимост от търсенето едното или другото от първите две горива, без това да води до допълнителни разходи за тях.

55 За сметка на това, що се отнася до LPG, според българския орган по конкуренция в България съществуват специални изисквания по отношение на неговото складиране и препродажбата му след плащането на акциза. Освен това LPG се превозва по различен начин от бензина и дизеловото гориво.

56 Подобни съображения биха могли да представляват обективна обосновка за проведеното разграничение от българския орган по конкуренция между бензина и дизела, от една страна, и LPG, от друга страна, което обаче запитващата юрисдикция следва да провери.

57 С оглед на гореизложените съображения на втория и третия преюдициален въпрос следва да се отговори, че член 102 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че само продуктите, които имат достатъчна степен на заместимост, могат да бъдат включени в един и същ

пазар за целите на преценката за наличие на господстващо положение. Когато счетеното за неправомерно поведение се състои в ценови практики, водещи до свиване на маржовете, органът по конкуренция трябва да провери дали, въпреки липсата на заместимост от функционална гледна точка между три вида автомобилни горива, като дизел, бензин и LPG, за търсенето от страна на крайните потребители условията на конкуренция и структурата на предлагането и търсенето позволяват да се установи, че някои от тези горива спадат към един и същ продуктов пазар на пазара нагоре по веригата.

По съдебните разноски

58 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

1) **Член 102 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че за да констатира наличието на злоупотреба със свиване на маржовете, извършена от вертикално интегрирано предприятие, органът по конкуренция трябва да установи, от една страна, съществуването на господстващо положение на това предприятие на пазара нагоре по веригата, като вземе предвид притежаваните от посоченото предприятие дялове от този пазар или други релевантни характеристики на посочения пазар, които позволяват да се приеме, че същото предприятие разполага с икономическа мощ, която му позволява да действа в значителна степен независимо от своите конкуренти, от своите клиенти и от потребителите, както и от друга страна, съществуването — на пазара надолу по веригата, свързан с пазара нагоре по веригата — на цена, прилагана от вертикално интегрираното предприятие, която може да има отстраняващ ефект за неговите конкуренти с поне същата ефективност като него, с оглед на характеристиките на този пазар надолу по веригата.**

2) **Член 102 ДФЕС трябва да се тълкува в смисъл, че само продуктите, които имат достатъчна степен на заместимост, могат да бъдат включени в един и същ пазар за целите на преценката за наличие на господстващо положение. Когато счетеното за неправомерно поведение се състои в ценови практики, водещи до свиване на маржовете, органът по конкуренция трябва да провери дали, въпреки липсата на заместимост от функционална гледна точка между три вида автомобилни горива, като дизел, бензин и втечнен нефтен газ, за търсенето от страна на крайните потребители условията на конкуренция и структурата на предлагането и търсенето позволяват да се установи, че някои от тези горива спадат към един и същ продуктов пазар на пазара нагоре по веригата.**

Lycourgos Spineanu-Matei Rodin

Gervasoni Fenger

Обявено в открито съдебно заседание в Люксембург на 18 декември 2025 година.

Секретар
A. Calot Escobar

Председател на състава
C. Lycourgos